

Opetusministeriö
Kirjaamo
PL 29
00023 Valtioneuvosto

vava.lunabba@minedu.fi

Lausuntopyyntö 87/040/2008

Selontekoehdotus *Kulttuuri – tulevaisuuden voima*

Viestinnän Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa kulttuurin tulevaisuutta koskevasta toimikunnan selontekoehdotuksesta:

Pääviestit

1. Vaikka selontekoluonnoksessa tarkastellaan varsin onnistuneesti kulttuuria ja taidetta investointien tuloksena syntyvänä yhteiskunnan luovana pääomana, siinä jää perusteettoman vähälle huomiolle yksityisen sektorin ja erityisesti viestintäyritysten merkitys kulttuurisen pääoman luojina. Yksi kulttuuripolitiikan keskeisimmistä avaintekijöistä on kannustaa yrityksiä investoimaan luovaan tuotantoon.
2. Toimikunnan esittämän kansallisen digitaalisen kirjaston kehittämisessä on otettava erityisesti huomioon kirjaston säilyttämään materiaaliin kohdistuvat tekijöiden ja kustantajien oikeudet. Tekijänoikeussuojaan perustuvat liiketoimintamallit on kyettävä turvaamaan myös digitaalisessa toimintaympäristössä.
3. Käyttäjälähtöisten sisältöjen kehitys ei vähennä tarvetta turvata laadukkaiden, ammattimaisesti luotavien kulttuuri- ja viestintäsisältöjen tuotanto ja kustannustehokas jakelu yleisöilleen.
4. Tekijänoikeusjärjestelmää on kehitettävä tavalla, joka antaa tehokkaan oikeussuojan luovaan toimintaan tehdyille investoinneille ja mahdollistaa oikeuksien yksinkertaisen hallinnoinnin ja lisensoinnin.

Taide, kulttuuri ja investoinnit luovaan tuotantoon

Selontekoehdotuksessa esitetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisen kokonaisvaltaisen taiteen ja kulttuurin politiikkaohjelman käynnistämistä. Kulttuurin edistäminen nähdään investointina kansakunnan sosiaaliseen pääomaan, henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin ja innovoinnin ytimeen. Luovan pääoman kokonaisvaikuttavuus yhteiskunnassa tulisi toimikunnan mukaan tiedostaa yhteiskuntapolitiikassa nykyistä paremmin (selontekoehdotuksen s. 9 – 11).

Viestinnän Keskusliitto pitää toimikunnan yleistä näkökulmaa sinänsä onnistuneena, mutta muistuttaa, että yksi kaikista keskeisimmistä avainkysymyksistä kulttuuripolitiikassa on yritysten kannustaminen investoimaan luovaan tuotantoon. Tämä edellyttää ensinnäkin tekijänoikeusjärjestelmää, jossa kustannustoimintaan tehtyjä investointeja voidaan suojata tehokkaasti ja jossa oikeuksia voidaan hallinnoida ilman turhia organisatorisia kustannuksia. Viestintäyritysten toimintaedellytykset on toisaalta voitava turvata lainsäädännössä yleisemminkin.

Joukkoviestintäyritysten merkittävä rooli luovan toiminnan mahdollistavina resursseina ja areenoina tulee selontekoehdotuksessa kokonaisuudessaan heikosti esiin. Kulttuuristen investointien tekijänä ja kulttuurisen lisäarvon tuottajana yksityinen media on suhteessa julkiseen sektoriin ja kolmanteen sektoriin huomattavasti tärkeämpi kuin selontekoehdotuksen painotuksista voisi päätellä. Yksityiset mediayritykset työllistävät Suomessa noin 24 000 luovan tuotannon ammattilaista.

Kansallinen digitaalinen kirjasto ja tekijänoikeus

Yhtenä selontekoehdotuksen konkreettisenä toimenpide-ehdotuksena on hanke kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK) edistämiseksi (s. 14). Toimikunta esittää kirjaston tehtäväksi turvata sähköisten tietovarantojen ja palveluiden saatavuuden kansalaisille.

Kirjastojen tiedonvälitystehtävää täsmennettäessä on otettava huomioon tekijöiden ja kustantajien oikeudet kirjaston säilyttämään materiaaliin. Tavoitteet kehittää digitaalisen aineiston hallinnointia ja pitkäaikaissäilyttämistä rakentamalla kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietojärjestelmiä yhdenmukaisemmiksi ja toimivammiksi ovat ehdottoman kannatettavia. Uusien palvelujen tarjoaminen saattamalla sisältöjä yleisön saataville voi sen sijaan toimia luovan pääoman tavoitteita ja toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää vastaan.

Tekijänoikeussuojaan perustuvat liiketoimintamallit on pystyttävä turvaamaan digitaalisessakin ympäristössä, jotta viestintä- ja kulttuuritoimialan elinvoima, työllistävä vaikutus ja kulttuurista pääomaa kerryttävä panos voidaan säilyttää. Luovan tuotannon työllisyys ja ammattimaisuus edellyttää työnantajia, joiden olemassaolo perustuu kannattavaan ja kilpailukykyiseen elinkeinotoimintaan.

Käyttäjälähtöinen sisältö ja laadukkaan sisällön turvaaminen

Selontekoehdotuksessa käsitellään sekä viestinnän käyttäjälähtöistymistä että tarvetta turvata sisältöjen laatua. Toimikunta toteaa, että ero yksityisen viestinnän ja julkisesti tuotettujen sisältöjen välillä on vähenemässä käyttäjälähtöisen sisällön kehittyessä ja että jako kaupallisen ja ei-kaupallisen tuottamisessa on hämärtyneessä (s. 17). Audiovisuaalisen kulttuurin jakeluteiden ja -muotojen moninaistumisen toimikunta toisaalta katsoo haastavan huolehtimaan laadukkaista sisällöistä ja kotimaisten kielten kehittämisestä (s. 26).

Viestinnän Keskusliitto huomauttaa, että laadukas kulttuuri- ja viestintäsisältö edellyttää uudessakin mediaympäristössä merkittäviä investointeja. Käytössä olevan sähköisen informaation määrän jatkuva kasvu lisää sisältöjen lajittelun, valikoinnin, esiin nostamisen ja toimituksellisen työn merkitystä. Kulttuurisen pääoman kehittäminen edellyttää panostuksia paitsi itse sisältöjen tuottamiseen myös laadukkaiden sisältöjen jakeluun. Viestinnän

käyttäjälähtöistyminen täydentää monipuolistaa tarjontaa entisestään, mutta voi vain hyvin rajoitetussa määrin korvata ammattimaisesti tuotettuja laadukkaita sisältöjä.

Kotimaisten kielten ja kulttuurin kehitys on niin ikään vahvasti riippuvainen laadukkaita kotimaisia sisältöjä tuottavien ja jakelevien viestintäyritysten taloudellisista toimintaedellytyksistä. Ydinkysymys tässä yhteydessä on suomalaisten yritysten kilpailukyky suhteessa kansainväliseen kulttuuri- ja mediatuotantoon.

Toimiva tekijänoikeusjärjestelmä ja sopimuskäytäntöjen kehittäminen

Toimikunta ehdottaa yhtäältä edellytysten luomista tekijänoikeudellisten sopimuskäytäntöjen tekijänoikeuden toimivuuden kehittämiseksi (s. 22) ja toisaalta tekijänoikeusosaamisen kehittämistä vastaamaan paremmin toimintaympäristössä ja rakenteissa tapahtuvaa muutosta (s. 30).

Kuten edellä on jo todettu, luovaa pääomaa turvaavassa tekijänoikeuspolitiikassa on ensiarvoisen tärkeää kannustaa yrityksiä investoimaan luoviin sisältöihin tehokkaan tekijänoikeussuojan ja oikeuksien yksinkertaisen hallinnoinnin ja lisensioinnin kautta.

Viestinnän Keskusliitto ry

Håkan Gabrielsson
toimitusjohtaja

Viestinnän Keskusliitto on joukkoviestintäalan ja graafisen teollisuuden kattojärjestö, joka edistää toimialan yleisiä toimintaedellytyksiä tavoitteenaan turvata monipuoliset viestintäpalvelut suomalaisille. Viestinnän Keskusliitto edustaa noin 800 yritystä ja yhteisöä, jotka työllistävät noin 25.000 henkilöä. Edustettujen yritysten osuus joukkoviestintämarkkinoista on noin 80 %. Keskusliiton jäseniä ovat Aikakauslehtien Liitto, Graafinen Teollisuus, Sanoma-lehtien Liitto, Suomen Kustannusyhdistys, Suomen Radioiden Liitto ja Suomen Televisioiden Liitto.

Lisätietoja lausuntoon liittyen antavat tarvittaessa:

Håkan Gabrielsson
toimitusjohtaja
hakan.gabrielsson@vkl.fi
puhelin 09 2287 7304
matkapuhelin 050 558 1048

Mikko Hoikka
lakimies, OTT
mikko.hoikka@vkl.fi
puhelin 09 2287 7229
matkapuhelin 040 186 3503